

Asia: VN/1070/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen edellytyksiin (1 §):

-

2. Kommenttinne liittyen hakemukseen ja sen käsittelyyn (2 §). Kommentteja pyydetään esimerkiksi siihen, onko sukupuolen vahvistamisen hakemusmenettely esitetyssä muodossaan toimiva ja tarkoituksenmukainen.

-

3. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin (3 §). Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota sellaiseen lainsäädäntöön, jossa sukupuolelle annetaan merkitystä ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lisäksi huomiota pyydetään kiinnittämään säännöksen aiheuttamiin muutostarpeisiin lausunnonantajan toiminnassa/hallinnonalalla.

Ehdotetun lain on esimerkiksi arvioitu mahdollisesti edellyttävän muutoksia vankeus- ja tutkintavankeuslakien säännöksiin vankien sijoittamisesta sekä henkilöntarkastuksista ja päihteettömyyden valvonnasta. Vastaavia säännöksiä on myös laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Lain on myös arvioitu edellyttävän muutoksia eräisiin rikoslain säännöksiin.

-

4. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin ja vanhemmuuteen (4 §)

-

5. Kommenttinne liittyen vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeen muuttamiseen (5 §). Erityistä huomiota pyydetään kiinnittämään sellaiseen lainsäädäntöön, jossa vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeeseen liitetään oikeusvaikutuksia (vanhemmalle itselleen tai tämän lapselle) ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lausunnoissa pyydetään myös kiinnittämään huomiota niihin muutostarpeisiin, joita vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttaminen edellyttää esimerkiksi lausunnonantajan tietojärjestelmissä.

-

6. Kommenttinne liittyen ulkomaisen päätöksen tunnustamiseen (6 §):

-

7. Kommenttinne liittyen lain voimaantuloon ja sen soveltamisen porrastamiseen (8 §):

-

8. Kommenttinne liittyen esityksen pääasiallisiin vaikutuksiin, ml. selvitykseen joka on laadittu lapsivaikutusarvioinnin tueksi. Lausunnossa pyydetään kiinnittämään huomiota vaikutuksiin, joita lausunnonantaja arvioi esityksestä aiheutuvan toiminnalleen/hallinnonalallaan. Huomiota pyydetään kiinnittämään myös tietojärjestelmiin kohdistuviin muutostarpeisiin sekä muihin tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin kannalta olennaisiin asioihin.

-

9. Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Suomen Psykiatriyhdistys kannattaa sekä hedelmättömyysvaatimuksen poistamista että juridisen sukupuolen vahvistamisen erottamista lääketieteellisestä sukupuoli-identiteetin arvioinnista ja sukupuolenkorjaushoidoista. Suomen Psykiatriyhdistys haluaa korostaa, ettei nykyiseen lakiin sisällytetty vaatimus hedelmättömyydestä ole ollut lääketieteellisesti perusteltu, eikä sukupuolivähemmistöön kuuluminen heikennä ihmisen valmiuksia vanhemmuuteen. Suomen Psykiatriyhdistys toivoo, että myös hedelmöityslakia korjataan siten, että kaikki sukupuoli-identiteettiin tai juridiseen sukupuoleen liittyvät esteet palveluiden mahdollistamiselle poistetaan.

Suomen Psykiatriyhdistys arvioi, että ihmisen autonomiaa ja itsemäärittelyä tukevaa juridista sukupuolen vahvistamista ohjaava lainsäädäntö tulee vähentämään sukupuolivähemmistöjen kokemaa vähemmistöstressiä ja tätä kautta lisäämään sukupuolivähemmistöjen hyvinvointia. Suomen Psykiatriyhdistys pitää kuitenkin lakiehdotuksen nykymuotoa puutteellisena, koska se ei huomioi muunsukupuolisia (ei-binäärisiä) sukupuoli-identiteettejä ja saattaa jopa lisätä näiden huomiotta jääneiden ryhmien kokemaa vähemmistöstressiä. Suomen Psykiatriyhdistys toivoo, että muunsukupuolisten huomioimisen mahdollisuuksia juridisen sukupuolen vahvistamisen yhteydessä selvitetään jatkossa esim. Islannin lainsäädäntöä hyödyntäen.

Nykytilanteessa sukupuoli-identiteetin lääketieteelliseen arviointiin hakeutuvilla ihmisillä on säännönmukaisesti toiveita juridisen sukupuolen vahvistamisen ohella myös kehoon kohdistuvista sukupuolenkorjaushoidoista. Tämän vuoksi Suomen Psykiatriyhdistys arvioi, että ehdotettu lakimuutos keventää sukupuoli-identiteettiä arvioivien yksiköiden kuormitusta vain ns. Second Opinion-menettelyn osalta. Huomioiden sukupuoli-identiteettiä arvioivien yksiköiden nykyinen kuormitus ja alueellinen tasa-arvo, Suomen Psykiatriyhdistys pitää tärkeänä sukupuoli-identiteetin arvioita suorittavan yksikön perustamista myös ainakin Oulun Yliopistolliseen sairaalaan.

Alaikäisten kohdalla on huomioitava lapsen ja nuoren identiteettikehityksen keskeneräisyys ja siihen liittyvät erityiskysymykset. Suomen Psykiatriyhdistys suosittelee alaikäisten suhteen erillistä lausuntoa niiden yliopistoklinikoiden nuorisopsykiatrian vastuualueelta, jotka ovat erityisesti perehtyneet näiden tutkimusten ja hoitojen toteuttamiseen.

Melartin Tarja
Suomen Psykiatriyhdistys

Sassi Pihla
Suomen Psykiatriyhdistys